

Skjøtselsplan for Sør-Ramsøya, Averøy kommune, Møre og Romsdal fylke.

Bioreg AS Rapport 2014 : 16

BIOREG AS

Rapport 2014:16

Utførende institusjon: Bioreg AS http://www.bioreg.as/	Kontaktpersonar: Finn Oldervik	ISBN-nr. 978-82-8215-279-2
Prosjektansvarleg: Finn Oldervik 6693 Mjosundet Tlf. 71 64 47 68 el. 414 38 852 E-post: finn@bioreg.as	Oppdragsgjevar: Fylkesmannen i Møre og Romsdal ved Geir Moen	Dato: 26.10.2014
Referanse: Folden Ø. & Oldervik, F.G. 2014. Skjøtselsplan for Sør-Ramsøya, Averøy kommune, Møre og Romsdal Fylke. Bioreg AS rapport 2014 : 16. ISBN; 978-82-8215-279-2.		
Referat: Rapporten skildrar naturverdiar og artsmangfald for ein slåttemarkslokalitet på gnr 80/1, Ramsøya, Averøy kommune. Vidare gjer rapporten greie for dei skjøtselstiltaka som bør setjast i verk for å take vare på dei biologiske verdiane som er knytt til lokaliteten.		
4 emneord: Kulturlandskap Naturtype Skjøtselsplan Slåttemark		

Figur 1. Foto 15.09.2013, Øystein Folden. Biletet er tatt i nærleiken av sørvesthjørnet for lokaliteten. Arealet nærast høyrer til naturbeitemarka, resten av det grøne arealet utgjer nær heile slåttemarkslokaliteten.

Innhald

Innhald	3
Føreord	4
A. Generell del	5
Slåttemarksutformingar på Vestlandet	5
Generelle råd ved skjøtsel og restaurering av verdifulle slåttemarker	6
B. Averøy; Sør-Ramsøya; Ramtuva	8
Ortofoto/kart	13
Bilete	13
Kjelder	16
Litteratur:	16
Munnlege kjelder:	16
Internett:	16
Vedlegg 1. Artslister	17
Vedlegg 2. Definisjonar	18

Føreord

I samsvar med ei nasjonal handlingsplan for å ta vare på dei attverande slåttemarkane i Noreg vart det teke initiativ til å lage dei første skjøtselsplanane for Møre og Romsdal alt i 2010. Det er Fylkesmannen ved Geir Moen som samordnar dette arbeidet i fylket. Når det gjeld slåttemarkslokaliteten på Sør-Ramsøya i Averøy kommune, så vart den første gong registrert i Naturbase i 2013 av Bioreg ved Øystein Folden. Tidlegare har denne lokaliteten vore registrert som ein del av den store naturbeitemarklokaliteten på øya. Lokaliteten er i fylgje grunneigaren slått kvart år til om lag 2005, for så å verta beita fram til 2012, då ein tok opp att slåtten igjen. Opplysningane i Naturbase er frå 2013, og vi har difor ikkje funne det naudsynt å gjera nokre supplerande undersøkingar der.

Undersøkinga vart gjort saman med Magne Ramsøy, noverande eigar, og Einar Martin Ramsøy, tidlegare eigar av gardsbruket (gnr 80/1). Det er vår eiga undersøking (Naturbase) som ligg til grunn for skildring, verdisetting og avgrensing.

Nærare lokalisert ligg lokaliteten på eit lite platå litt aust for gardstunet. Skjøtselsplanen for slåttemarkslokaliteten på Sør-Ramsøya har som hovudoppgåve å ta vare på det opphavlege artsmangfaldet, og da ved ein skjøtselsmåte som liknar mest mogleg på den tradisjonelle, dvs. med minimal gjødsling og relativt sein slått, samanlikna med dagens siloslått. At lokaliteten vert slått også i framtida, er likevel den aller viktigaste føresetnaden for å oppretthalde dei verdiane som er registrert her!

Vi vil med dette få takke Fylkesmannen i Møre og Romsdal v/Geir Moen for oppdraget og for eit godt samarbeid om prosjektet. Så vil vi også rette en takk både til eigar og brukar av den aktuelle slåttemarka for velvilje og tålmod når vi har ringt og mast om opplysningar.

Mjosundet i Aure 28. oktober 2014

Tingvoll 28. oktober 2014

For Bioreg AS

Finn Gunnar Oldervik

Øystein Folden

A. Generell del

Slåttemarker er areal som vert regelmessig slått. Semi-naturleg slåttemark eller såkalla kulturmarkseng, er slåttemarker som er forma gjennom rydding og lang tids tradisjonell slått. Dei er ofte overflatelydda, men ikkje oppdyrka og tilsådd i seinare tid, og ikkje eller svært lite gjødsla. Dei vert slått seint i sesongen. Slåttemarkene vert eller vart gjerne haustbeita og ofte også vårbeita. Korleis slåttemarkene har vore skjøtta varierer noko frå stad til stad og frå landsdel til landsdel. Slåttemarkene er urte- og grasdominerte og oftast svært artsrike. Dei kan vere opne eller tresette.

Tresette slåttemarker med styvingstre som vert hausta ved lauving er i dag svært sjeldne. Slike såkalla lauvenger vart gjerne beita om våren, slått ein gong seint om sommaren og beita om hausten. I tillegg vart greinene på trea hausta til fôr med eit tidsintervall på 5-8 år. I gammal tid spelte også myr ei viktig rolle som slåtteareal (slåttemyr). Dei fleste jordvassmyrane i Noreg har tidlegare vore slått, men myrslåtten tok i stor grad slutt for ganske lenge sidan og vart praktisert berre nokre få stader fram til slutten av 1950-åra. Nokre av slåttemyrane gror att, medan andre endrar seg mindre, her er det truleg få tydelege biologiske spor frå slåttedrifta. Det er registrert få lauvenger og slåttemyrar som framleis er i hevd.

Dei ulike slåttemarkene høyrer til blant våre mest artsrike naturtypar, og er viktige også for andre organismar enn karplantar. T.d. er rundt 70 prosent av dagsommarfuglane våre knytt til open engvegetasjon (særlig urterik slåttemark) og fleire vadefuglar brukar strandenger (slått eller beita) som hekkeområde og rasteplassar under trekket. I tillegg har slåttemarker mykje å seia for mange truga artar av beitemarksopp. Slåttemark kan ikkje erstattast av beitemark, fordi dei inneheld vegetasjonstypar og fleire artar som ikkje klarer seg i område som berre vert beita. Samanlikna med naturbeitemark har slåttemark generelt det høgaste artsmangfaldet og dei største bestandane av fleire truga engartar. Gjennom historia har slåttemark vore, og vil framleis vere, om vi tek vare på dei, viktige "levande genbankar". I tillegg er dei berekraftige økosystem som har vore eit nøkkelement i norsk landbruk i fleire tusen år. Men driftsendringar på 1900-talet har ført til at slåttemark no er mellom våre mest truga naturtypar.

Slåttemarksutformingar på Vestlandet

Den store variasjonen i slåttemarksvegetasjonen i Noreg er enno berre delvis kartlagt. I det følgjande har vi likevel prøvd å peike på nokre utformingar av slåttemarksvegetasjon som er særigne for Vestlandet og dermed gir fylka her eit særskilt forvaltningsansvar. Vi gjev òg døme på nokre verdifulle lokalitetar.

I Møre og Romsdal har ein svært godt oversyn over tradisjonelle slåttemarker fordi det her nyleg er gjort ei samanstilling av kunnskapen om denne naturtypen (Jordal 2007). 178 lokalitetar vert omtala i rapporten frå dette prosjektet, og slåttemarker er registrert i 29 av dei 37 kommunane i fylket. Lokalitetane finst likevel først og fremst konsentrert innan mindre geografiske område, og kommunane Stordal (22 lokalitetar, særleg i Nørdredalen), Rauma (28 lokalitetar, særleg i øvre Romsdalen), Tingvoll (19 lokalitetar, særleg i Vågbø-Holmeide) og Sunndal (16, særleg ved fjellgardane) har flest kjende lokalitetar. Frisk fattigeng, ofte med stort artsmangfald, er truleg den viktigaste vegetasjonstypen. 64 raudlisteartar er registrert i dei registrerte slåttemarkene (13 karplantar, 1 sommerfuglart og 50 soppartar).

- Ein særleg verdifull lokalitet er Skutholmen, Fræna, der det finst eit heilskapleg fiskarbondelandskap som vert skjøtta tradisjonelt og har mange gamle kulturlandskapselement m.a. mange små 1x2-meters potetåkrar i bergskortene. Slåttemarkene vert slått med ljå. Her finst mange raudlista beitemarksopp. Staden er veglaus og kan nåast med robåt over eit 50 meter breitt sund.

- Langs Grøvvassdraget (Sunnal, utvalt for MR i 2008) og i øvre Romsdalen (Rauma) finst tørre-friske slåttemarkar med fleire tørrrengsartar som *Pilosella*-artar og sjeldne soppar.
- Stordal kommune har kanskje landets største bestandar av kvitkurle som i stor grad er knytt til restar av slåttemark.
- Nordre Sunnmøre er eit kjerneområde for solblom. Meir enn 30 000 blomsterstenglar er registrert innan dette området. Dessverre er det no berre sporadisk hobbyslått igjen her.

I Hordaland har m.a. Losvik (1988) studert slåttemarksvegetasjon. Viktige lokalitetar finst m.a. i Urangsvåg, Bømlø, Gjuvsland og Varaldsøy.

I Sogn og Fjordane har miljøet rundt Ingvild Austad på Høgskulen over fleire tiår forska på og gjort ei rekkje registreringar i dei tradisjonelle slåtteengene i fylket. Kystblåstjernedominerte slåttemarkar finst i ytre kyststrok, m.a. i Gåsvær i Solund, og lokalitetane Sandøyna, Vilnes og Hamna i Askvoll. Ein viktig slåttemarkslokalitet finst på Øvre Ormelid, ein hyllegard i Luster. Her finst tørrrenger med m.a. brudespore, vanleg nattfiol og bakkesøte. Det er registrert mange slåttemarkar i Sogn og Fjordane, men fleire av registreringane er gjort for relativt lenge sidan og stoda i dag er uviss. På Grinde i Leikanger finst ei flott lauveng der både trea og enga framleis vert haldne i hevd.

I Rogaland er det registrert få slåttemarkar. I Funningsland, Hjelmeland finst ei dei få attverande solblomslokalitetane i fylket. Diverre vert den ikkje slått no.

Generelle råd ved skjøtsel og restaurering av verdifulle slåttemarkar

Skjøtsel

Beste måten å skjømte ei gammal, artsrik eng på, er å følgje opp den tradisjonelle driftsforma, utan gjødsling og med sein slått. Det tradisjonelle slåttetidspunktet har variert noko frå stad til stad avhengig av klima og høgd over havet. Difor er det viktig å finne ut kva som har vore vanleg på den aktuelle lokaliteten eller i nærområdet frå gamalt av. Slått før 10. juli var svært uvanleg.

Ein bør nytte lett reiskap (ljå, tohjuls slåmaskin eller lettare traktor) der det er mogleg. Graset må bakketørkast eller hesjast før det vert fjerna. I tillegg til at ein får tørt og godt høy, er bakketørkinga viktig for at frøa til engartane både skal få modne ferdig og vert liggjande att på enga når høyet vert samla saman og køyrd vekk.

Mange stadar på Vestlandet har engene i tillegg vore beita, anten vår eller haust eller begge delar. Berre beiting kan ikkje erstatte slått, men er dette einaste moglege skjømte i en periode, er storfebeiting det mest skånsame. Storfeet vel ikkje ut "godbitane" slik sauene gjer. Men beitepresset må ikkje vere for stort, og ein må rekne med noko manuell etterrydding. Der ein har tidlegblømande artar, som til dømes svartkurle, er det særleg viktig at ein unngår vårbeite.

Restaurering

Når det gjeld restaurering av enger som er i attgroing og utviding av eksisterande slåtteareal er det viktig å ikkje setje i gang med meir omfattande restaurering enn det ein klarar å følgje opp med skjømte i ettertid.

Dersom det er mange delfelt som skal restaurerast, kan det vere lurt å ta det trinnvis over fleire sesongar. Slik vert det meir overkomeleg, og ein får erfaring med kor omfattande dei ulike tiltaka er og kor mykje ein kan vente å få gjennomført per sesong.

Hogst/grovrydding bør helst gjennomførast på frosen og gjerne bar mark. Då unngår ein skadar på undervegetasjonen, og samstundes er det enklare å få ein lågast mogleg stubbe. Rydding i snø kan vere meir tungvint. Mindre buskar og oppslag kan òg ryddast om sommaren når det er tørt og mykje av biomassen er samla i blada.

I slåtteenger som *ikkje* har vore tresette er det ikkje noko poeng i å setje att tre ved rydding, men gamle styvingstre bør få stå. Eit og anna lauvtre med fin og vid krone kan òg gjerne få stå. Alle gran/furu og framande treslag bør fjernast.

Etter hogst er det særleg viktig at alt ryddeavfall, kvist, stubbar og liknande vert samla saman og brend på eigna stader, og aller helst frakta ut av området. Dette for å unngå unødig oppgjødsling. Ryddeavfall som ligg spreidd utover vil elles fort føre til ny dominans av uønska snarveksande, konkurransesterk vegetasjon. Av same grunn er oppflising og spreiring av flis i området ikkje å tilrå.

Attståande biomasse vil ta opp noko av næringa som vert frigjort frå daude røter av tre og buskar som har vert rydda bort. Dette gir ein gjødslingsverknad som lett fører til uønska nitrogenkrevjande artar (t.d. bringebær og brennesle). Gradvis opning er difor viktig. Gjødslingsverknad saman med auka ljosinnstråling fører gjerne òg til ein del etterrenning. Det er mest effektivt å slå lauvrenningane i juli, når det er minst energi samla i rotsystemet. Dette fell normalt saman med slåttetidspunktet. Det kan likevel vere nødvendig å rydde lauvrenningar fleire gonger dei par første sesongane.

Osp spreier seg ved rotskot, og rydding kan i mange tilfelle føre til omfattande renning. Det kan difor løne seg å ringborke osp ved å skjere eit ca. fem cm breitt band rundt treet nedanfor den nedste greina. Det er viktig at snittet er såpass djupt at all borken forsvinn, slik at transporten av næringsstoff stoppar heilt opp. Det er lettast å ringborke om våren. Etter tre somrar må dei daude trea fjernast.

Stubbar må kappast heilt ned til bakken, anten i samband med hogsten eller ved etterrydding på barmark. Større stubbar vil rotne fortare om ein skil borken frå veden med eit spett eller liknande, og deretter stappar jord i mellom. Med unntak av osp og or kan ein òg unngå renningar på denne måten. Dette kan t.d. vere aktuelt i kantar som hindrar ljosinnstråling til slåttemarka.

Problemartar som bringebær- og rosekratt, brennesle og mjødurt vil normalt forsvinne ved slått over tid. Men for å få dei bort kan det i byrjinga vere nødvendig å slå fleire gonger per sesong med ljå eller krattryddar. Felt med einstape bør slåast ned med kjepp, ikkje skjerast ned. På denne måten held bregna fram med å transportere næring frå røtene, og utarmar dermed rotsystemet sitt. Bregna bør så fjernast om hausten.

For meir utfyllande stoff om skjøtsel, restaurering og hevd:

Skjøtselsboka for kulturlandskap og gamle norske kulturmarker er å finne på DN sine heimesider: <http://miljodirektoratet.no/no/Publikasjoner/Publikasjoner-fra-DirNat/Annet/Skjotselsboka/>

B. Averøy; Sør-Ramsøya; Ramtua.

SØKBARE EGENSKAPER (for Naturbase)									
Namn på lokaliteten Sør-Ramsøya; Ramtua					Kommune Averøy			Områdenr.	
ID i Naturbase BN00088413			Registrert i felt av: Øystein Folden for Bioreg AS				Dato: 15.09.2013		
Eventuelle tidligere registreringer (år og navn) og andre kilder (skriftlige og muntlige) Jordal, J. B. & Gaarder, G. 1997. Biologiske undersøkelser i kulturlandskapet i Møre og Romsdal i 1995-1996. Fylkesmannen i Møre og Romsdal, Landbruksavd. Rapport nr. 1 - 97. 178 s. Jordal, J. B. & Gaarder, G. 1999. Biologiske undersøkingar i kulturlandskapet i Møre og Romsdal 1992-98. Samlerapport. Fylkesmannen i Møre og Romsdal, Landbruksavd. Rapport nr. 1 - 99: 278 s. + kart. Gaarder, G. & Oldervik, F. 2003. Kartlegging av biologisk mangfold i Averøy komme. Miljøfaglig utredning, rapport 2003:19, 39 s. Folden, Ø. og Oldervik, F. G. 2013. Sør-Ramsøya i Averøy kommune. Rapport om ei slåttemark. Bioreg AS rapport 2013 : 34. ISBN; 978-82-8215-263-1. Einar Martin Ramsøy, pers. med. Magne Ramsøy, pers. med.							Skjøtselsavtale: Inngått år: Utløper år:		
Hovudnaturtype: Slåttemark D01				100 % andel		Utform.: Fattig slåtteeeng (D0126) 90% andel Fattig slåttefukteng (D0128) 10% andel			
Tilleggsnaturtypar: Ingen									
Verdi (A, B, C): B			Annen dokumentasjon (bilder, belagte arter m.m.)						
Påvirkningsfaktorer (kodeliste i håndbok 13, vedlegg 11) Ingen									
Stadkvalitet		Tilstand/Hevd		Bruk (no):				Vegetasjonstypar:	
< 20 m	x	God	x	Slått	X	Torvtekt		Fattig slåtteeeng (D0126) Fattig slåttefukteng (D0128)	
20 - 50 m		Svak		Beite		Brenning			
50-100 m		Ingen		Pløying		Park/hagestel			
> 100 m		Gjengrodd		Gjødsling					
		Dårlig		Lauving					
OMRÅDESKILDRING (For Naturbase og som grunnlag for skjøtselsplanen)									
<p>INNLEIING</p> <p>Skildringa er skriven av Øystein Folden 29.10.2013. Etter oppdrag frå Fylkesmannen har Øystein Folden, for Bioreg AS, gjort ei undersøking av lokaliteten for å dokumentere at det er ei slåtteeeng som framleis har høg verdi. Lokaliteten har vore oppsøkt 15.09.2013. Lokaliteten har tidlegare inngått i BN00013425 som naturbeitemark.</p>									
<p>PLASSERING OG NATURGRUNNLAG:</p> <p>Sør-Ramsøya ligg på yttersida av Averøya. Det er eit knauslandskap med noko jordsmonn mellom knausane, og vegetasjonen er prega av langvarig bruk til beite og meir intensivt jordbruk. Mest heile øya har til no vore registrert som naturbeitemark. Berggrunnen består av harde og næringsfattige bergartar som kvartsdioritt, tonalitt og trondhemitt. Vel så viktig er lausmassane som her består av eit humusdekke direkte på berggrunnen. (www.ngu.no). Truleg finst det enkelte stader innslag av noko skjelsand under torva.</p>									
<p>NATURTYPAR, UTFORMINGAR OG VEGETASJONSTYPAR:</p> <p>Arealet ligg på eit lite platå litt aust for gardstunet. På alle kantar av lokaliteten er det naturbeitemark og kystlynghei i mosaikk, med unntak av sørausthjørnet, der det er planta sitkagran. Mesteparten av lokaliteten er vurdert å vere fattig slåtteeeng,(D0126) med eit innslag på 10% av fattig slåttefukteng (D0128).</p>									

ARTSMANGFALD:

Gaarder og Jordal har vore på Sør-Ramsøya både 05.10.1995 og 18.10.1996. Det er litt uvisst kvar i området det er gjort observasjonar, men dei blir tatt med her sidan dei i alle fall fortel om potensialet for området: dynejordtunge (NT), gulhette, russelærvokssopp (NT), sleip jordtunge, dvergrødspore, kullmelkehette, liten mønjevokssopp, liten vokssopp, okerrødspore, rødgul småkøllesopp, skjelljordtunge og stor eggroyksopp.

15.09.2013 fann ein desse: arve, bjønnskjegg, blokkebær, blåbær, brennesle, einer, englodnegras, engsyre, finnskjegg, flekkmarihand, geitsvingel, gulaks, harerug, harestarr, krattlodnegras, krekling, kvitkløver, myrfiol, rogn, røsslyng, sitkagran, skrubbær, slåtestarr, stjernestarr, storfrytle, sølvbunke, tepperot, trådsiv og tytebær. Vidare soppene *Arrhenia acerosa*, blektuppet småkøllesopp, gul småkøllesopp, mønjevokssopp, seig vokssopp og sitronkragesopp.

BRUK, TILSTAND OG PÅVERKNAD:**Historikk:**

Sør-Ramsøya er eit lite gardsbruk på yttersida av Averøya. Frå gamalt fødde dei om lag 15 – 20 sauer og ei ku på øya. Mjølka frå kua var til eige bruk og ku hadde dei på bruket om lag til slutten av 1960-talet. Seinare har det berre vore sauer på garden, - inkludert nokre dyr på holmane kring sjølve Sør-Ramsøya. Tidlegare har lokaliteten alltid vore slått. Etter 1976 er det knapt vore bruka kunstgjødsel, og før den tid er det uvisst, men lite truleg at det har vore gjødsla noko større med kunstgjødsel (Magne Ramsøy, pers. meld.). Einar Martin Ramsøy, far til noverande eigar, opplyste at det for ca. 50 år sidan blei brukt Trollmjøl på lokaliteten, eit stoff som kombinerte kalk med kalsiumcyanamid, slik at ein får ein nitrogenverknad ved nedbryting. Stoffet reknast som ugrasmiddel i tillegg til å ha gjødselverknad, og arealet blei svart etter at Trollmjølet blei påført.

Nyare bruk: Lokaliteten var berre beita og ikkje slått i 6-7 år på 2000-talet, men både før og etter har den vore slått. I 2012 og 2013 vart de også slått, men foret vart fjerna utan å bli teke vare på. Arealet blei i 2013 slått i månadsskiftet juni-juli. Det blei vårbeita med sau, og det var også sau i området ved den naturfaglege kartlegginga. Arealet vert også haustbeita.

Bruksmåte no: I 2014 vart arealet slått i månadsskiftet juli – august og foret vart tørka og skal bli sauefor i vinter. Arealet blei i 2013 slått i månadsskiftet juni-juli. Det blir både vår- og haustbeita med sau på lokaliteten, og det var også sau i området ved den naturfaglege kartlegginga. Sauene vert hovedsakleg halde frå lokaliteten i vekstsesongen ved hjelp av elektriskgjerdje. Noverande eigar, Magne Ramsøy er interessert i ein bruksmåte som liknar mest mogleg på den tradisjonelle drifta, for på den måten å ta best muleg vare på artsmangfaldet der.

Store delar av lokaliteten har eit jamt preg som etter langvarig bruk som slåttemark. Artsmangfaldet ber ein del preg av beiting nokre år når det gjeld karplanter, men potensialet for beitemarksopp ser ut til å vere stort. Det går ei lågspentline over lokaliteten.

FRAMANDE ARTAR:

Sitkagran står i kanten av lokaliteten og ein kan rekne med å finne frøspredde småplanter inne i lokaliteten.

KULTURMINNE:

Det står igjen steinmurar etter sommarfjøs i kanten av lokaliteten.

SKJØTSEL OG OMSYN:

Ei slåtteeng som denne må slåast seint kvart år og avlinga må bli fjerna. Etterbeiting vil normalt vere positivt om det ikkje fører til vesentlege trakkskader. Fysiske inngrep, gjødsling (også i form av tilleggsforing eller beitepussing) og sprøyting vil kunne øydelegge verdiane svært fort

DEL AV HEILSKAPLEG LANDSKAP:

Lokaliteten er ein rest av eit småskalajordbruk kombinert med fiske.

VERDIGRUNNGJEVING:

Dette er ein lokalitet med noko storleik og med naturbeitemark (og kystlynghei) rundt om. Bruken som rein beitemark har vore kortvarig og har neppe hatt noko særleg å seia for artsmangfaldet på lokaliteten. Det er eit visst artsmangfald der, og potensialet for beitemarksopp er vurdert å vere stort. Verdien blir difor sett til B – Viktig.

MANGLAR:

Det bør vere eit potensial for funn av beitemarksopp på delar av lokaliteten.

SKJØTSELSPLAN

DATO skjøtselsplan: 27.10.2014	UTFORMA AV: Øystein Folden og Finn Gunnar Oldervik		FIRMA: Bioreg AS	
UTM 32N 6995125 425205	Gnr/bnr. 80/1	AREAL (noverande): 3,0 da	AREAL etter evt.restaurering:-	Del av verneområde? Nei
Kontakt med grunneier/bruker (ev /informant). Før opp tidsperioder, ev datoer. Namn: Magne Ramsøy, grunneigar.			Type kontakt (befaring, tlf, e-post med meir). Telefonisk kontakt m.a. den 26.10.2014	

MÅL:

Hovudmål for lokaliteten:

- Det langsiktige målet er at lokaliteten skal haldast i god hevd med årleg slått og fjerning av høy etter tørking på bakken eller eventuelt hesjing. B-verdien på lokaliteten skal oppretthaldast ved at populasjonar av ev raudlista artar av beitemarkssopp og karakterartar av kulturmarksengplantar skal haldast på dagens nivå, eller aukast. (For liste over karakterartar, sjå artslista i vedlegg 1!)
- Saman med slåttemarka er det små areal som ikkje kan slåast, men som med inngjerding saman med slåttemarka først blir beita seint, som også er eit mål.
- Det er også eit mål at den typiske jamne slåttemarkstrukturen vert teke vare på eller vert forbetra.
- Slåttemarka skal liggja i eit ope landskap og kantsoner skal ikkje skuggast ut av skog og kratt.
- Slåttemarka skal ikkje gjødslast, sprøytast eller pløyast.
- Det skal ikkje nyttast tung traktorreiskap på lokaliteten. Til slått kan ein bruke tohjulsslåmaskin og ljå. Avlinga kan rakast nedover og hentast i vestkanten av lokaliteten.

Delmål for lokaliteten:

- Vårbeite bør avgrensast til ei veke, maks 14 dagar. Ein bør ikkje sleppa innpå for mange beitedyr slik at beitepresset vert særleg sterkt om våren. Beite heile sesongen på lokaliteten er skadeleg for artsmangfaldet, sjølv om ein på den måten kan unngå at lokaliteten gror igjen.
- Lokaliteten bør etterbeitast om hausten, men ikkje så sterkt at det blir mykje opptrakka. Ved ufullstendig beiting er det viktig å få slått kantane.
- Sitkagranfeltet ved lokaliteten bør fjernast. Eventuell transport med traktor må skje på frose mark, eller utanfor lokaliteten.

Tilstandsmål artar:

- Artsmangfaldet i slåttemarka skal oppretthaldast eller helst aukast jf. artslista i vedlegg 1.
- Populasjonar av artane i lista over karakterartar skal oppretthaldast eller helst aukast (Sjå artslista for lokaliteten i vedlegg 1!)
- Populasjonar av eventuelle raudlisteartar av beitemarkssopp eller frå andre artsgrupper som kan dukka opp skal oppretthaldast eller helst utvidast.

Mål for nedkjemping av problemartar/gjengroing:

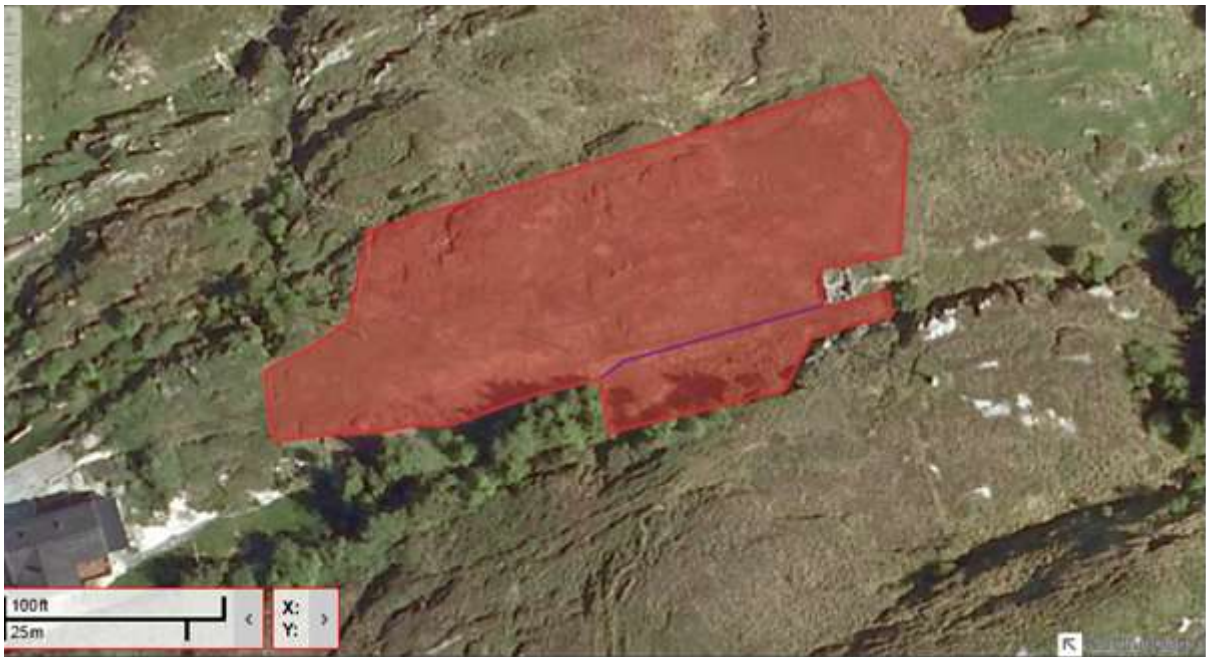
- Sitkagrana utanfor lokaliteten må fjernast.

Tiltak:

- Årleg slått ikkje før 15.07. og helst innan 15.08., tørking av graset enten på bakken eller i hesje minst to dagar og fjerning av høyet.
- Hogst av sitkagran. Kvisten må fjernast frå lokaliteten. Viss denne blir brent (NB! Sjekk lokale brannforskrifter), så skal dette gjerast på fast bål plass utanfor lokaliteten.
- Haustbeiting er ønskeleg. Det kan sleppast sauer inn på lokaliteten 1-2 veker etter at den er slått, og desse kan beite der resten av sesongen.

AKTUELLE TILTAK:	Prioritering (år)	Kostnad	Kontroll: (Dato)
<p>Generelle tiltak: Årleg slått ikkje før 15.07., og helst innan 15.08., tørking av graset minst to dagar og fjerning av høyet</p> <p>Beiting</p>	Årleg	3,0 daa à kr 2000,- = 6000.- Kr. 0.	
<p>Aktuelle restaureringstiltak, utover de generelle: Hogst av sitkagran sørvest for lokaliteten. Kvisten må også fjernast frå området</p>	2015	4dagsverk. 10000	
<p>Aktuelle årlige skjøtselstiltak, utover de generelle:</p>			
<p>UTSTYRSBEHOV: Tohjulsålmaskin, ljà, høygaffel, rive, presenning, motorsag</p>			
<p>OPPFØLGING: Skjøtelsplanen skal evalueres innen, 5 år:</p> <p>Behov for registrering av spesifikke artsgrupper: Beitemarksopp er ikkje undersøkt.</p>			
Tilskot søkt år:		Søkt til:	
Tilskot tildelt år:		Tildelt frå:	
<p>Skjøtelsavtale parter:</p>			
<p>ANSVAR: Person(-er) som har ansvar for iverksetting av skjøtelsplanen.</p>			

Ortofoto/kart

Figur 2. Frå Gislink. Lokaliteten innlagt med raud markering. Eit mindre areal sør for blå strek er slåttefukteng som ikkje er slått, men som bør skjøttast saman med slåtteenga som restaureringsareal. I aust ser ein restane av ein sommarfjøs. Nordaust for lokaliteten kan ein sjå eit mørkt felt som er ein dam i noko som såg ut som eit eldre torvtak.

Bilete

Figur 3. I sørvestenden av lokaliteten står det sitkagran som må fjernast. Foto; Øystein Folden, 15.09.2013 ©.

Figur 4. Sett frå vest i lokaliteten, mot nordaust. Det er fleire stader små knausar som ikkje kan slåast, men som med inngjerding saman med slåttemarka får sein beiting. Foto; Øystein Folden, 15.09.2013 ©.

Figur 5. Frå nordausthjørnet av lokaliteten, austre del av lokaliteten sentralt i biletet. Foto; Øystein Folden, 15.09.2013 ©.

Figur 6. Frå nordausthjørnet av lokaliteten, mot sørvest. Langs nordkanten finst nokre knausar.
Foto; Øystein Folden, 15.09.2013 ©.

Kjelder

Litteratur:

Direktoratet for naturforvaltning 2007. Kartlegging av naturtyper. Verdisetting av biologisk mangfold. Ny revidert utgave av DN-håndbok 1999-13 (under revisjon).

Fremstad, E. 1997. Vegetasjonstyper i Norge. NINA Temahefte 12. 279 s.

Moen, A. 1998. Nasjonalatlas for Norge. Vegetasjon. Statens kartverk.

Munnlege kjelder:

Magne Ramsøy
Einar Martin Ramsøy

Internett:

Dato

03.10.13

03.10.13

Nettstad

Miljødirektoratet, Naturbase

Artsdatabanken, Raudlista, Artskart og NiN

Vedlegg 1. Artslister

Artsliste for slåttemarkslokaliteten Sør-Ramsøya; Ramtua, i Averøya kommune.

Karakterartar er utheva med feit skrift

Av plantar vart det i 2013 påvist:

Arve, bjønnskjegg, blokkebær, blåbær, brennesle, einer, englodnegras, engsyre, finnskjegg, flekkmarihand, **geitsvingel**, **gulaks**, **harerug**, harestarr, krattlodnegras, krekling, kvitkløver, myrfiol, rogn, røsslyng, sitkagran, skrubbær, slåttestarr, stjernestarr, storfrytle, sølvbunke, tepperot, trådsiv og tytebær.

Vidare soppene *Arrhenia acerosa*, blektuppet småkøllesopp, gul småkøllesopp, mønjevokssopp, seig vokssopp, sitronkragesopp.

Vedlegg 2. Definisjonar

Under er ei enkel forklaring på eit par omgrep brukt i skjøtselsplanane.

Karakterartar vil i desse skjøtselsplanane seia planteartar som karakteriserer kulturmarkseng. Tidlegare vart desse artane ofte kalla naturengplantar og/eller seterartar. I mangel på noko betre viser vi til følgjande rapport: John Bjarne Jordal og Geir Gaarder: Biologiske undersøkingar i kulturlandskapet i Møre og Romsdal i 1994. Planter og sopp i naturbeitemarkar og naturenger. Fylkesmannen i Møre og Romsdal, Landbruks-avdelinga, rapport nr. 2 - 95. ISSN 0906-0363. ISBN 82-91585-01-6. Tabellen over kulturmarksengplantar (naturengplantar) hadde nok hatt behov for ein revisjon der artsutvalet vert gjort meir spesifikt for dei ulike utformingane av kulturmarkseng.

Ved å følgja denne linken kan ein lasta ned rapporten til Jordal & Gaarder frå 1995. Lista står på side 15 ff i rapporten; <http://www.jbjordal.no/publikasjoner/MR1994.pdf>.

Kulturmarksengartar: Engplantar med relativt låg toleranse for attgroing og gjødsling. Oftast er dei relativt lågvaksne og krev mykje ljøs, difor vert dei ofte utskugga av meir høgvalsne og nitrofile artar, dvs. artar som trivst best på godt oppgjødsla mark. «Naturengplantane» er utsette i dagens kulturlandskap fordi områda dei trivst i stadig blir mindre vanlege (Jorddal og Gaarder, 1995).

Veiledning til skjøtelsplanskjemaet, B- Spesiell del.

Skjema B- spesiell del er delt opp i tre hoveddeler: Søkbare egenskaper (for Naturbase), Områdebeskrivelse (for Naturbase og som grunnlag for skjøtelsplan) og Skjøtelsplan. For søkbare egenskaper er det viktig at de begrepene og kodene som er oppgitt brukes. Områdebeskrivelse og beskrivelse av skjøtsel skal være ren tekst som ikke blir søkbar. For mer utfyllende forklaringer, se DN-håndbok 13 2. utgave 2006 <http://www.dirmat.no/content.ap?thisId=500031188&language=0>

Søkbare egenskaper:

Områdenavn: Offisielle stedsnavn etter vedtatte rettskrivningsnormer, dvs. normalt navn fra kartblad i M711-serien. Ved bruk av navn fra økonomisk kartverk oppgis i tillegg nærmeste stedsnavn på M711-kart. Eventuelt med støttenavn i tillegg (d.v.s. lokale stedsnavn som ikke står på kart, eller områdenavn).

Områdenr.: Løpenummer. Nummeret skal være unikt (to geografisk atskilte områder kan ikke ha samme nummer) og vil i en fylkes-/nasjonal sammenstilling starte med kommunenummeret.

ID i Naturbase oppgis hvis området ligger i Naturbase fra før.

Registrert av: (Inventør/kartlegger): Angi alle som har vært med på å fremskaffe primærdata i felt.

Tidligere registrert: Angi årstall for ev. tidligere kartlegging av lokalitet. Få fram om lokaliteten har blitt undersøkt gjentatte ganger. Referanse til rapporter settes opp under Kilder mot slutten av dokumentet

Naturtype: Etter DN-håndbok 13 om naturtypekart-legging. **Utforming(er):** Etter DN-håndbok 13. usikkerhet m.m. utdypes i områdebeskrivelsen. **Mosaikk:** En lokalitet kan inneholde en småskala mosaikk som det er vanskelig å avgrense, og der avgrensingen har liten praktisk betydning for planlegging og forvaltning. Lokaliteten plasseres da i den naturtypen det er mest av, eller den som er viktigst. Andre naturtyper eller utforminger som forekommer på lokaliteten registreres som mosaikk (tilleggsnaturtyper/-utforminger, helst med prosentandeler).

Verdi: A, B, C. Usikkerhet og gradering angis i områdebeskrivelsen.

Stedkvalitet: Avgrensingens nøyaktighet beskrives i 5 kategorier. Sett kryss.

Påvirkningsfaktorer (tekniske inngrep m.m.): Etter liste i vedlegg 11 i DN-håndbok 13.

Tilstand (hevd): For kulturbetingete lokaliteter oppgis tilstanden etter 5-gradert skala. Sett kryss. Under tilstand i områdebeskrivelsen nedenfor ønskes en mer utfyllende beskrivelse.

Bruk: For kulturbetingete lokaliteter oppgis *nåværende* bruk. Sett kryss. I områdebeskrivelsen nedenfor ønskes en mer utfyllende tekst om tidligere og nåværende skjøtsel.

Områdebeskrivelse

Områdebeskrivelse: Skal være forvaltningsrettet, tilpasset brukeren og må være tilstrekkelig til å kunne begrunne valg av naturtype, verdi og skjøtels- og restaureringstiltak som skal ivareta lokaliteten.

Innledning: Opplysninger om kartleggingen/ skjøtelsplanarbeidet. I hvilken sammenheng kartleggingen er gjort, hva som er gjort tidligere, om den nye beskrivelsen supplerer eller erstatter tidligere beskrivelser og lignende.

Beliggenhet og naturgrunnlag: Geografisk beliggenhet og supplerende opplysninger til kartet, evt. buffersone beskrives. Hvor nøyaktig er avgrensingen? Sistnevnte kan variere, både som følge av kartleggingsmetodikk og naturgitte årsaker, og det bør skilles mellom disse to faktorene. Viktige topografiske og geologiske forhold. Viktige naturgitte faktorer som påvirker økosystemets stabilitet (skogbrann, flom, nedbør/luftfuktighet, vind).

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper: Supplerende opplysninger om naturtyper, utforminger og mosaikk oppgis her, samt supplerende opplysninger om truede vegetasjonstyper og evt. andre viktige vegetasjonstyper. Hvis naturtyper/vegetasjonstyper som ikke er prioriterte er inkludert, skal dette nevnes og begrunnes (f.eks. av arronderingsmessige årsaker).

Artsmangfold: Typiske/karakteristiske/dominerende arter. I hagmark/lauveng bør ulike treslag angis, samt deres mengdefordeling. I tillegg kan arter som supplerer eller spesifiserer ytterligere i forhold til naturtype-/vegetasjonstypebeskrivelsen nevnes. Alle sjeldne, kravfulle og rødlistede arter skal listes opp med antall/mengde for artene, samt funnhistorikk.

Bruk, tilstand, påvirkning: Utfyllende opplysninger om tilstand, inngrep, andre påvirkningsfaktorer, historikk og bruk. **Bruk:** Nåværende og tidligere bruk skal beskrives. For tidligere bruk menes tradisjonell drift, (helst tilbake til før krigen). Kontinuitet i bruk/ikke bruk: Angi perioder (årstall) med ev. opphør av drift. Perioder (årstall) med ev. intensivering av drift, eks: flere slåtter pr år, økt gjødsling (type og mengde gjødsel med mer). For *tilstand* angi her eventuell avvikende skjøtsel: Slått men graset ligger igjen, slått ved plenklipping, bare beiting osv. For slåttemyr er grøfting og slått viktig. For kystlynghei er brenning og beiting viktig. Noter type gjengroingsarter og grad av gjengroing. Avgrens gjerne på ortofoto arealer med preg av forfall. NB: (Dette blir supplerende opplysninger til rubrikken *hevd* ovenfor) Påvirkningsfaktorer kan i tillegg registreres som søkbar egenskap for alle naturtyper. For kulturlandskap kan bruk registreres som søkbar egenskap.

Fremmede arter: Forekomst og tiltak. (hvor de vokser avmerkes på ortofoto/kart).

Kulturminner: Forekomst av spesielle kulturminner i lokaliteten, eks bakkemurer, steingjerde, stakksneis osv.

- Skjøtsel og hensyn: Skjøtsel er aktive tiltak for å fremme naturverdiene. Hensyn er passive tiltak for å unngå skadelige aktiviteter for lokaliteten, eller visse former for bruk/inngrep som ikke vesentlig påvirker de naturverdiene som skal ivaretas. Konkrete forslag og behov for å ta spesielle hensyn utenfor lokaliteten bør det nevnes her. Det gis her en kortere oppsummering av det som skrives i skjøtelsesplanen om mål for skjøtsel, tilstand, skjøtselstiltak, tidsplan m.m.
- Del av helhetlig landskap: Sammenheng med andre områder innenfor et større areal. Det vil ofte være aktuelt å vise til nærmere beskrivelse i dokument eller kilde på faktaarket.
- Verdibegrunnelse (Obligatorisk): A, B eller C. Angi kort hvilke faktorer som i størst grad bidrar til verdien som er satt. Eventuell usikkerhet i forhold til verdien bør nevnes. Eventuelle utviklingstrekk som støtter verdivalget, nevnes. Om lokaliteten har endret verdisetting siden forrige registrering bør dette begrunnes her. Restaureringspotensialet til lokaliteten bør inn i verdivurderinga, om (deler av) enga er i forfall.
- Merknad: Her kan det legges inn uthevet kommentar om at lokaliteten må oppsøkes på nytt, at avgrensingen er for unøyaktig m.m..

Skjøtelsesplan

Dato skjøtelsesplan: Dato for ferdigstilt skjøtelsesplan.

Utformet av: Navn på ressursperson som har skrevet planen ev hvem som har veiledet skjøtelsesplanarbeidet.

UTM: Sett inn koordinater for midtpunkt i polygonet. **Gnr/bnr:** Oppgi alle gårds og bruksnummer innen lokaliteten som skjøtelsesplanen gjelder for. (Kan bli mange for store lokaliteter som kystlynghei. Her kan dere få hjelp av kommunen).

Areal (nåværende og etter evt. restaurering): Oppgi areal på lokaliteten ved registrering, om aktuelt angi også areal etter at restaureringstiltak er gjennomført dersom dette vil endre på arealstørrelsen.

Del av verneområde: Det skal noteres om området ligger helt eller delvis innenfor et verneområde.

Kontakt med grunneier/bruker: Det er meget viktig å holde god dialog med grunneier/ev. bruker under hele skjøtelsesplanprosessen, slik at skjøtelsesplanen blir konkret og tilpasset grunneierens behov, kapasitet og drif. Det skal dokumenteres at skjøtelsesplanskriver har hatt denne dialogen, og med hvem dialogen er ført.

Mål: Deles opp i hovedmål, delmål, ev. mål for delområder, samt tilstandsmål for enkelte arter. Rødlistearter, karakterarter, totalt antall arter. Konkretiseres med % økning innen et tidsrom, eks innen 10 år. Er lokaliteten i god hevd vil det være et mål i seg selv å beholde dagens artsinventar og fordeling. Om området ligger innefor et verneområde og har konkrete bevaringsmål som vil påvirke skjøtselen så skal dette beskrives her.

Aktuelle tiltak: Deles opp i: *Generelle tiltak* (med henvisning til A: generell del i skjøtelsesplanen), *Aktuelle restaureringstiltak, utover de generelle* dvs restaureringstiltak som er nødvendig for konkret denne lokaliteten og som ikke er beskrevet i den generelle delen. Det kan være behov for brenning, ringbarking, tidspunkt for tiltak, midlertidig plassering av kvisthauger, bekjemping av problemarter, eller spesielle *hensyn* knyttet til kulturminner, styvingstrær, hi/reir, fuktområder, adkomst til lokalitet, utkjøring av tømmer/ved, eiendomsstruktur osv.

Til sist; *Aktuelle årlige skjøtselstiltak, utover de generelle*. Eks spesifikke lokale slåttetidspunkt, behandling av høyet, bortkjøring, slått hvert år eller sjeldnere, ev før- og etterbeite, hva slags dyr, antall beitedyr, ev. tidsperioder for beiting. Lauving/styving; tidspunkt, behandling av kvister osv.

Utstysrbehov: Spesielle behov for utstyr til skjøtsel/restaurering.

Oppfølging: Det bør angis årstall for evaluering av tiltakene igangsatt etter skjøtelsesplanen. Om det er aktuelt med supplerende registrering av spesifikke artsgrupper så nevnes dette her.

Tilskudd/skjøtelsesavtale: Gi opplysninger om det er søkt midler RMP, SMIL ev andre miljømidler, samt opplys om det foreligger skjøtelsesavtale og hvor lenge den gjelder.

Ansvar: Navn på person(-er) som har ansvar for iverksettelse av skjøtelsesplanen, eks grunneier/bruker for gjennomføring av tiltak, samt person i forvaltningen for oppfølging av skjøtelsesavtaler med mer.